

KULTURNÍ PAMÁTKY: MAJETKOPRÁVNÍ OTÁZKY, RESTITUCE A SOUVISEJÍCÍ PROBLÉMY

Ivana Průchová
PVP Ochrana kulturních památek

Podzim 2022

VÝCHODISKA

- Vývoj vlastnického práva v ČR
  - změny vlastníků věcí s památkovou ochranou před rokem 1989
    - „nerestituční“ – nenaplňující znaky „majetkové křivdy“
      - dobrovolné dispozice (v souladu se zákonem. svobodné a dobrým mravům neodporující dispozice)
      - přechody vlastnického práva věcí na jiné subjekty
      -
    - „nucené“ – naplňující znaky „majetkové křivdy“
      - vývoj/etapizace
      - zmírnění „některých“ majetkových křivd v období po roce 1989
        - zákon č. 480/1991 Sb. o době nesvobody
          - § 1: v letech 1948 až 1989 komunistický režim porušoval lidská práva i své vlastní zákony.
          - § 2: Právní akty přijaté v době uvedené v § 1 se ruší jen tehdy, stanoví-li tak zvláštní zákony.
        - „restituční“ zákonodárství (přehled a základní charakteristika viz dále)
          - obecně
          - v rámci něho problematika věcí s památkovou ochranou
  - Diskuse

RESTITUČNÍ ZÁKONODÁRSTVÍ

- v ČR nebyl vytvořen jednotný režim
- zmírnění majetkových křivd (restituce) upravuje řada zákonů
- Důsledkem této situace je mj:
  - rozdílný okruh subjektů,
  - rozdílná metoda restitučního procesu,
  - různé režimy náhrad

RESTITUCE OBECNĚ

PRAMENY – CHRONOLOGICKY – U VŠECH I KP

- zákon č. 298/1990 Sb. o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého, ve znění pozdějších předpisů. („sakrační“)
- zákon č. 403/1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 172/1991 Sb. o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 87/1991 Sb. o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 243/1992 Sb. kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., u úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 212/2000 Sb. o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a změně některých zákonů
- zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi), ve znění pozdějších předpisů („sakrační a související“)

POJMY: „KŘIVDA“, „MAJETKOVÁ KŘIVDA“, „RESTITUCE“ „PŘEKÁŽKY VYDÁNÍ“

○ pojem

- **Obecně „restituce“**
  - K okamžiku obnovení vlastnictví dle restitučních předpisů
    - viz dále dle restituční metody
- způsob vymezení v jednotlivých restitučních předpisech
- „překážky vydání“
  - památková ochrana věcí, které jsou předmětem restitučního zákonodárství není překážkou vydání
  - **! Vývoj** – po přechodnou dobu ve vztahu k národním kulturním památkám
    - „překážka vydání“ s ohledem na národní kulturní památky dle původního znění § 8/6 zákona č. 87/1991 Sb. a § 11/5 zákona č. 229/1991 Sb. (blíže viz dále- zrušení nálezy Ústavního soudu; diskuse dle analýzy studenty)

RESTITUCE – OBECNĚ METODA

- **Nemovitě věci:**
- **lex lege**
  - Zákon č.298/1990 Sb., ve znění zákona č. 338/1991 Sb. (výčtový – přílohy) !Církevní majetek“
  - Zákon č. 172/1991 Sb., „historický majetek obcí“ (který obce vlastnily k.31.12.1949)
- **výzva k vydání + navazující proces**
  - dohoda – zápis do KN
  - „nedohoda“ – soud – nahrazení projevu vůle
    - Zákon č. 403/1990 Sb., zákon č. 87/1991 Sb., „nezemědělský“ zákon č. 428/2012 Sb.
- **výzva k vydání + uplatnění nároku + navazující proces**
  - Dohoda+ schválení dohody ´pozemkovým úřadem
  - „nedohoda“ – rozhodnutí ve věci pozemkovým úřadem
    - Zákon č. 229/1991 Sb., zákon č. 243/1992 Sb., „zemědělský“ dle zákon č. 428/2012 Sb.
- **bezúplatný převod dle seznamu**
  - 212/2000 Sb. (holokaust) ve spoj,. s přílohou zákona + nařízeními vlády č. 335/2001 Sb.,152/2002 Sb.,184/2003 Sb.,Sb. 123/2004

RESTITUCE – OBECNĚ

○ Movité věci (vč. KP)

- zákon č. 298/1990 Sb. – **v původním znění ne, až po novele 338/1991 Sb. ano (podmínky)**
  - Zákon č. 172/1991 Sb. – v rámci historického majetku – **ne**
  - Zákon č. 403/1990 Sb., 87/1991 Sb., 229/1991 Sb. - **ano**
  - Zákon č. 212/2000 Sb.- **ano**
  - **Zákon č. 428/2012 Sb.- ano**
- Blíže k okruhu a způsobu vydání viz jednotlivé zákony

„OPRÁVNĚNÉ OSOBY“

○ FO i PO

- Zákon č. 403/1990 Sb.
- Zákon č. 212/2000 Sb.

○ FO

- zákony č.87/1991 Sb., 229/1991Sb.,243/1992 Sb.

○ PO

- Obce
  - Zákon č. 172/1991 Sb.
- „**církevní subjekty**“
  - **Zákon č. 298/1990 Sb., ve znění 338/1991 Sb.**
  - **Zákon č. 428/1992 Sb.**

RESTITUCE – NÁHRADY ZA **NEVYDANÉ NEMOVITÉ** VĚCI, PŘÍPADNĚ ZA JEJICH **ZNEHODNOCENÍ**

- **Zákon č. 403/1990 Sb., zákon č. 87/1991 Sb.**
  - **peněžní náhrada**
    - za nevydané nemovité věci
    - za znehodnocení vydaných staveb – ano, může se týkat i věcí s památkovou ochranou
- **Zákon č.229/1991 Sb., zákon č. 243/1992 Sb.**
  - „zemědělský majetek nemovitý“
    - pozemky:
      - priorita naturální náhrady, nelze-li finanční
    - Ostatní nemovité věci“:
      - finanční náhrada
        - za nevydané nemovité věci
        - za znehodnocení vydaných staveb – ano, může se týkat i věcí s památkovou ochranou
  - Náhradový princip: Náhrada specifikována ke každé konkrétní nemovité věci
- „**církevní majetek“ nemovitý**
  - **Zákon č. 298/1990 Sb. - NE**
  - **Zákon č. 428/2012 Sb.: náhradový princip: „paušální náhrada“ – diskuse**
  - **Zákon č. 172/1991 Sb („historický majetek obcí“) : NE**

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY A RESTITUCE PODLE ZÁKONA Č. 87/1991 SB. –
LOBKOVICKÝ PALÁC (SOUČÁST AREÁLU PRAŽSKÉHO HRADU)

RESTITUCE DLE ZÁKONA Č. 87/1991 SB.A KULTURNÍ PAMÁTKY/NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

○ NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- **Specifická „blokace“ :**
- **zákon č. 87/1991 Sb. - § 8/6**
- *„věc, která je prohlášena za národní kulturní památku, se nevydá až do doby, kdy Česká národní rada a Slovenská národní rada přijmou nový zákon o správě a ochraně kulturních památek“.*
- **Nález ÚS Pl. ÚS 25/98 , č. 57/1999 Sb.** - vydání Lobkovicova paláce (diskriminační překážka uplatnění restitučního nároku zrušena)
  - písemná analýza studenty
  - diskuse

○ OSTATNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Nikdy žádné omezení

NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY A RESTITUCE DLE ZÁKONA Č. 229/1991 SB. (HRAD KOKOŘÍN)

- Památkový katalog:

- [http://pamatkovykatalog.cz/?element=2163728&sequence=2&mode=parametric&protectionType\[0\]=2&protectionType\[1\]=4&isProtected=1&region\[0\]=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county\[0\]=M%C4%9Bln%C3%ADk&municipality\[0\]=Koko%C5%99%C3%ADn&action=element&presenter=ElementsResults](http://pamatkovykatalog.cz/?element=2163728&sequence=2&mode=parametric&protectionType[0]=2&protectionType[1]=4&isProtected=1&region[0]=St%C5%99edo%C4%8Desk%C3%BD+kraj&county[0]=M%C4%9Bln%C3%ADk&municipality[0]=Koko%C5%99%C3%ADn&action=element&presenter=ElementsResults)

NKP A RESTITUCE PODLE ZÁKONA Č. 229/1991 SB. („ O PŮDĚ“)

○ NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Specifická „blokace“ :
  - § 11/5 zákona o půdě v původním znění
  - *„Nemovitost, která je prohlášena národní kulturní památkou, nelze vydat až do doby přijetí zákonů upravujících správu a ochranu kulturních památek“.*
  - **Nález ÚS Pl. ÚS 71/04 ze dne 17.5.2005, , č. 272/2005 Sb.** - vydání hradu Kokořín (diskriminační překážka uplatnění restitučního nároku zrušena)
    - písemná analýza studenty
    - diskuse

○ OSTATNÍ KULTURNÍ PAMÁTKY

- Nikdy žádné omezení

RESTITUCE CÍRKEVNÍHO MAJETKU

CÍRKEVNÍ RESTITUCE V RÁMCI MAJETKOVÉHO VYROVNÁNÍ S CÍRKVEMI –VČ. KP

- **Zákon č. 298/1990 Sb. ve znění zákona č. 338/1991 Sb.**
  - výčtový
  - Nabytí vlastnictví ex lege
- Období „blokace“ a hledání shody na „restituční metodě“ ve vztahu k dalšímu majetku, které původně vlastnily církve a církevní kongregace:
- **§ 29 „majetek církví“ – blokace „církevního majetku“**
  - **„ Majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku.**
- **vývoj:**
  - **Nález ÚS 242/2010 Sb.**
    - **Návrh na zrušení § 29 zákona č. 229/1991 Sb.**, o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, a na vyslovení protiústavní nečinnosti Parlamentu České republiky za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu Parlamentu České republiky jako účastníků řízení
    - **I. Návrh na zrušení § 29 zákona č. 229/1991 Sb.**, o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, se zamítá.
    - **II. Dlouhodobá nečinnost Parlamentu České republiky spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, je protiústavní a porušuje čl. 1 Ústavy České republiky, čl. 11 odst. 1 a 4, čl. 15 odst. 1 a čl. 16 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.**
  - **Zákon č. 428/2012 Sb. (ČÁST III., § 21): zrušen § 29 zákona č. 229/1991 Sb.**

ZÁKON Č. 428/2012 SB.

- **Nález Ústavního soudu č. Pl. ÚS 12/13** ze dne 26.2. 2013 ve věci návrhu na zrušení zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů (zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi)
  - Návrh odmítnut

ZÁKON Č. 428/2012 SB.

CÍRKEVNÍ RESTITUCE“ V RÁMCI MAJETKOVÉHO VYROVNÁNÍ S CÍRKVEMI

- Pojmy – oprávněná osoba, povinná osoba
- Zemědělský x nezemědělský majetek
- Nemovitě x movité věci
- Restituční „skutkové křivdy“ - § 5
- Postup při vydání
  - § 9 – zemědělský majetek
  - § 10 – nezemědělský majetek
- Náhrady v rámci zákona č. 428/2012 Sb. a v rámci nich „restituční“ vyrovnání za nevydané věci/majetek
- Vztah k památkové ochraně
  - Žádná omezení
  - Znehodnocení objektů – viz náhrada v rámci „paušální náhrady“?
    - diskuse

RESTITUCE CÍRKEVNÍHO MAJETKU – MOVITÉ VĚCI MADONA Z VEVEŘÍ – RESTITUCE DLE ZÁKONA Č. 428/2012 SB.

- o informace k obrazu např. [zde](#)

MADONA Z VEVEŘÍ

- zákon č. 428/2012 Sb.
- národní kulturní památka dle 182/2015 Sb. o prohlášení některých kulturních památek za národní kulturní památky
- tč.:
  - Vydána dle zák. č. 428/2012 Sb. a umístěna v prostorách Diecézního muzea v Brně
- Rozsudek NS sp.zn. 28 Cdo 945/2016
- Vydání movité věci: § 7/2 zákona č. 428/2012 Sb.:
  - *povinná osoba vydá oprávněné osobě **movitou věc** ve vlastnictví státu, která **náležela do původního majetku** registrovaných církví a náboženských společností a **stala se předmětem majetkové křivdy, kterou utrpěla oprávněná osoba nebo její právní předchůdce v rozhodném období** v důsledku některé ze skutečností uvedených v § 5, **pokud funkčně souvisela nebo souvisí s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní, nebo která se vydává podle tohoto zákona**“*

Z JUDIKATURY:

Podmínkou vydání movité věci dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. není trvání funkční souvislosti daného objektu s nemovitou věcí, kterou oprávněná osoba vlastní nebo která se vydává podle zákona č. 428/2012 Sb., po alespoň část rozhodného období (25. 2. 1948 až 1. 1. 1990). Bude-li ovšem mezi okamžikem přerušení funkční souvislosti řečených věcí a počátkem rozhodného období natolik **velký časový odstup**, že se s ohledem **na účel zákona č. 428/2012 Sb. restituce vlastnického práva k požadovanému objektu bude jevit nepřipadná**, může tím být jeho vydání dle § 7 odst. 2 zákona č. 428/2012 Sb. vyloučeno.

Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11.3.2016 sp.zn. 28 Cdo 945/2016

VLASTNICTVÍ KULTURNÍCH PAMÁTEK

VÝCHODISKA

- **Ústavní východiska:**
  - čl. 11 , čl. 35, čl. 34/2 LZPS
- **Výkon vlastnického práva**
  - **Povinnosti:**
    - ochrana, péče – údržba, obnova atd. (viz již předchozí bloková výuka)
    - ekonomické nástroje k údržbě a obnově kulturních památek a ev. dalších souvisejících objektů
  - dispoziční oprávnění vlastníka s kulturní památkou
  - vyvlastnění kulturní památky
    - *Diskuse*
  - De lege ferenda?
    - NEREALIZOVANÝ ZÁMĚR NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY: PS PČR - tisk č. 666 návrh zákona návrh zákona o ochraně památkového fondu (zamítnuto ve 3. čtení) [zde](#)
    - *diskuse k předkupnímu právu státu, vyvlastnění*
  - NEREALIZOVANÝ ZÁMĚR NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY: PS PČR(období 2013 – 2017) - tisk č. 666 návrh zákona návrh zákona o ochraně památkového fondu (zamítnuto ve 3. čtení) [zde](#)
    - *diskuse k předkupnímu právu státu, vyvlastnění*

? „NOVÝ“ PAMÁTKOVÝ ZÁKON

○ diskuse

- ?ano nebo ne
- pokud ano: ? Kdy a ?co
  - Základné cíl a účel
  - Systematika
  - Jednotlivé instituty

○ „pokusy“

- 1999 – snaha o přípravu věcného záměru zákona o památkové péči
- 2016 a násl.
- PS PČR - tisk č. 666 návrh zákona návrh zákona o ochraně památkového fondu (zamítnuto ve 3. čtení) [zde](#)
  - *diskuse k předkupnímu právu státu, vyvlastnění*

○ 2019 a násl:

○ <https://www.mkcr.cz/priprava-noveho-pamatkoveho-zakona-255.html>

○ [odok](#)/veklep

○ <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBDPBR727>

PRAMENY

- odborná (časopisecká, monografická) literatura k restitucím
- komentáře k restitučním zákonům
- Benda, Josef: Restituce majetku bývalých šlechtických rodů po roce 1989, Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, studie 8/2010, 572 stran, ISBN 978-80-86729-61-9.
- důvodové zprávy k jednotlivým zákonům
- Judikatura
- Příprava „nového“ památkového zákona – 2018 a násl.
- *Bližší specifikace a další zdroje k tématu 4. bloku viz též:*
  - *interaktivní osnova předmětu **MVD033K Ochrana kulturních památek***

KLÁŠTERY

- **Akce „K“**
- <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10209991308-tajne-akce-stb/409235100221005-akce-klastery/>
- **Č.5/40**
- **Akce Altrichter**
- **Č.25/40**

DĚKUJI ZA POZORNOST 😊!